

ראשון עדים אלה היה אלי פרנקו, חבלן צבאי, שהיה למעשה האחראי למוקשים שנמצאו במקום האסון. **חריש:** "האם בדקתם את המוקשים לפני ההתפוצצות?" **פרנקו:** "במקום ההוא לא." **חריש:** "לא ידעת על קיומו של הבונקר ההוא?" **פרנקו:** "בזמן שהגעתי לאילת אף אחד לא גילה לי את מקום הבונקרים. גיליתי אותם לאט לאט." **חריש:** "אני מבין שאת הבונקר הזה לא בדקת לפני האסון בכלל?" **פרנקו:** "לא." **חריש:** "האם ביום האסון ראית שלטי אזהרה במקום?" **פרנקו:** "כן, היו, שלט אחד למטה." **חריש:** "את השלטים הסרתם?" **פרנקו:** "אף אחד. רק הרב־סרן מצא ותלה שלט גדול." **חריש:** "לא התפלת שהוא מוצא פנאי לטפל בשלט כאשר הגויות עוד היו שם? הוא נתן לך פקודה להכנס והוא התעסק בשלט?" **פרנקו:** "כן." **חריש:** "חוק מהשלט הזה שהרב־סרן התעסק בו ראית עוד שלטים נפולים?" **פרנקו:** "לא." **אבירם:** "האם לא שמעת שהתקינו שלטים במקום לאחר המקרה?"

פרנקו: "בזמן שקרה האסון היו שלטים. לפני כמה ימים עברנו שם, הוצאנו שלטים ושמונו אחרים." **אבירם:** "לאחר האסון הוצאתם שלטים ישנים ושמתם רבים חדשים?" **פרנקו:** "כן."

לפני פרנקו היה החבלן הצבאי באילת ישראל אפלבלט. גילה אפלבלט בעדותו:

● "קיבלתי הוראה לשכוח מהבונקר בו הונחו המוקשים ולמשוך ידי ממנו. לא הראיתי לפרנקו שבא במקומי את המקום מפני שכנראה גם הוא לא היה צריך לדעת עליו ואנו לא היינו צריכים להזכר בו."

● "בדקתי את המקום בתקופת שרותי כמה פעמים ולפעמים מצאתי שהשילוט הוא גגו. יתכן שמא הפסקתי לבדוק את המקום נפלו השלטים בגלל הרוחות."

על צד זה של הפרשה העיד גם מפקד משטרת אילת, יצחק שקל, שהשמיע את הטענה: "מעולם לא הזהירו את המטיילים בסביבה כי השטח הוא ממוקש. עברתי בסביבת המקום הממוקש שלוש פעמים ולא ידעתי כי הוא ממוקש. אינני יודע בדיוק היכן המקומות הממוקשים בסביבה."

★ ★ ★ רודפים אחרי שלט

ועדת החקירה התקרבה לסיום חקירת העדים. מדי פעם פרצו התנגשויות בין חברי הועדה לבין העדים. החרפה שבהם היתה ההתנגשות בין השופט חריש לבין מנהל בית־הספר זאב טישלר, שהצהיר: "אנחנו לא מוכנים לצורה כזאת של חקירה בבית־המשפט."

אולם העד המזור ביותר שהופיע בפני הועדה היה העד האחזון שהופיע עד כה. היה זה אלכסנדר בן־דוד, שהתנדב להעיד מרצונו, בתור קצין לשעבר ומדריך טיולים באילת. בתור עד מומחה בביכול ואוביקטיבי, העיד אלכסנדר כי השתתף בהרבה טיולים בסביבה. מתוך דבריו של בן־דוד השתמע כאילו עיקר האחריות בטיולים באזור זה מוטלת על המדריכים, הנהגלה ועל ההורים המלווים. בהמשך דבריו ציין בן־דוד כי חודש לפני האסון ביקר במקום וראה שלוט מתאים. הוא גם טרח להסביר כיצד יתכן ושילוט כזה נעלם.

בן־דוד: "הייתי באותו אזור לפני חודש. ראיתי בחורים רודפים אחרי בחורה, שמאחוריה תלוי השלט, זהו רות מוקשים, שהורד מדרג של איה שהוא שדה מוקשים."

חריש: "מה אתה יודע על השלטים?" **בן־דוד:** "חודש לפני האסון ראיתי שם ארבעה שלטים. שני משולשים אדומים קטנים ושני שלטים גדולים."

סמואל: "על הבונקר עצמו היה שלט?" **בן־דוד:** "לא, אבל אולי הוא לא היה בגלל מקרה, כמו שסיפרתי על הילדה שרצה עם השלט על גבה."

גם בהמשך עדותו התברר שעיקר האנדרלמוסיה בטיולים נובעת מתוך מנעותם של הגופים המטיילים לתאם את הטיולים עם מוסדות הצבא. היה ברור מתוך דבריו שאילו היו הטיולים בפקוח אנשי הצבא היו נמנעות תקלות. עדותו של בן־דוד, שהתנדב מרצונו להעיד עדות שהיתה לטובת גורמים מסוימים, נראתה מוזרה עוד יותר לאור העובדה שבתחילת עדותו סיפר בן־דוד שאינו מכיר כלל את המפקדים הצבאיים של אזור אילת כיום.

אולם כמה דקות אחר שסיים את עדותו, פגש בן־דוד במסדרון בית־המשפט בלבביות מרובה קצין ממרחב אילת, שקודם לכן נשבע שאינו מכירו. באותו רגע יצא השופט חריש מחדרו, ראה את השניים משוחחים בידידות, פנה אל בן־דוד: "הרי העדת שאינך מכיר אותו?" השניים השתתקו. מה שהועדה לא שמעה אודות אלכסנדר בן־דוד, היתה העובדה שהוא עברין מועד, שנשפט על ביצוע כמה עבירות פליליות.

אולם גם מבלי לדעת עובדה זו, ציין השופט חריש בפני כתב העולם הזה: "מאד מוזרה היא הפגישה הלבבית בין השניים. כל הופעתו של אלכסנדר בן־דוד נראית לי חשודה." הדומה הבלשית הגיעה לשיאה. התאונה שנגרמה, כביכול, בגלל חוסר־זהירות־ילדותי, התגלתה כתוצאה ברורה של רשלנות והזנחה פושעת מצד כמה גורמים. בידי היעדה היו עתה החוטאים שהובילו אל האשמים, למרות פעולות הטשטוש מצד עדים מסוימים. קבע יושב־ראש הועדה בפני כתב העולם הזה: "למרות כל הנסיגות להעלים חלקים מן האמת, אני חושב שבסך־הכל לא נפגעו העדויות. בקשר לילדים, גם אם שיקרו, איני חושב שיש צורך להעמידם לדין, כי קישורם לבית־הספר הוא כמו קשר של בן להוריו. בקשר למבוגרים, שיתכן ולא אמרו את כל האמת — במי דה ונגלה זאת, נוכל להמליץ להעמיד אותם לדין. ברור שאין להמשיך ולהארגן כך טיולים. יש לשמור על החיים."

עד ראובני

גבירה: "לא שמעתי." **חריש:** "את חושבת שכך זה היה?" **גבירה:** "אין לי דעה." **חריש:** "את רוצה לצאת בציון של חסרת דעה?" **גבירה:** "אם אתה חושב שכך היה." **חריש:** "ובלבד שלא תביעי דעה?" **גבירה:** "אין לי דעה ואני אינני מביעה את דעתי." **חריש:** "כך קבעו בבית־הספר, שלא תהיה דעה?" **גבירה:** "לא קבעו, אבל אין לי דעה." **חריש:** "לא במקרה שאין לך דעה, זה לא מקרה!"

★ ★ ★ הוראה לשכוח

חד התלמידים שהוזמן על־ידי הועדה לבוא ולהעיד לא הופיע: יצחק ראובני, שברח יום אחרי שהוקמה הועדה, טען לאחרי־מכן כי פחד להעיד. רק כשהגיע קצין

תנוחה לבית־חולים במהירות אפשרית. על־ידי ישיבה גברת טישלר, שהביאה שמיכה ומים."

חריש: "לא היה בית־חולים?" **אבירם:** "לא היה." **חריש:** "אתה כיוונת לשם?" **אבירם:** "אמרתי להעביר אותה לבית־חולים מהר." **חריש:** "לא חשבת שיש מקום יותר קרוב לעזרה?" **אבירם:** "באותו רגע לא חשבתי." **חריש:** "מפקד המקום (שהגיע חצי שעה אחרי האסון) אמר לך לעזוב את המקום?" **אבירם:** "הוא אמר: תוריד את הילדים למטה. חשבתי אם היו שלטים (אזהרה) או לא. לא ראיתי את השלט ליד הפתח, וראיתי שבסבוב החקירה. הוא לא היה שם." **חריש:** "אתה בטוח שלא היה?" **אבירם:** "אני בטוח שלא היה." **חריש:** "האם עלה על דעתך שמפקד המקום מרחיק אותך ממנו במתכוון?" **אבירם:** "לא."

סמואל: "בביקורנו ביום ששי ראית שלט שלטים אדיר מים וצהובים. אז לא ראית אותם?" **אבירם:** "לא ראיתי."

העדה הבאה היתה דינה טישלר, שהצטרפה לטיול כחובשת.

חריש: "מה הכשרתך בעזרה ראשונה?" **דינה טישלר:** "עברתי קורס בזמן ההגנה. הסמכה לא קיבלתי. עברתי פעמיים. בפעם הראשונה שבועיים או משהו כזה, בפעם השניה שלושה שבועות."

חריש: "התעסקויותך בחובשות, אם אפשר לקרוא לזה כך, התבטאו בחבישת פצועים של ילדים בבית־הספר?"

טיישלר: "בדרך כלל כן." **חריש:** "את יודעת שבטיול צפויות פורענויות גדולות?" **טיישלר:** "עכשיו אני יודעת שהרבה." **חריש:** "...ראית (בעמדה) שלטים?" **טיישלר:** "אני לא ראיתי."

היה זה סיום העדויות של המבוגרים, כולם קשורים איכשהו לצוות האחראים על ארגון הטיול. מי שנוכח בישיבות הועדה, כולל חבריה, חיכה בצפייה לעדויות הילדים.

חרי אנונים?

האם יוסיפו פרטים נעלמים? האם יסתרו את מה שנאמר?

★ ★ ★ "למה את פוחדת?"

עדויות התלמידים איכזבו במידה מדהימה. הם כמעט ולא הוסיפו פרטים על מה שהיה ידוע לוועדה. להיפך, עדויותיהם היו מבולבלות. לאט לאט החל החשד מתגבש אל חברי הועדה כי הילדים מנסים להעלים מהם פרטים מסוימים. כשחזר רושם זה ונשנה, התעורר חשד כי הילדים עושים את לפי הנקמה מגבוה. כשעלתה העדה גבירה בצל אל, בת כיתתן של הנערות שנהרגו, על דוכן העדים, החלה החקירה ללבוש צורה שונה.

חריש: "את באת בנכונות לומר את האמת?" **גבירה:** "כן." **חריש:** "על נכונות זאת דיברת עם מישהו בבית הספר?"

גבירה: "לא." **חריש:** "את יודעת שיש אנשים שיש להם ענין לצאת בסדר מן הענין? את מוכנה לעזור להם בזה?"

גבירה: "לא." **חריש:** "את יודעת משהו שיכול לעזור למישהו לצאת לאסון זה. לדעתך זה התלמידים?"

גבירה: "אני לא יודעת מי אשם." **חריש:** "למה את פוחדת?"

גבירה: "אני לא פוחדת." **חריש:** "היית כאן היום לפני הצהריים?"

גבירה: "כן." **חריש:** "כשעמדת להכנס, דיברה אתך גברת בחוק?"

גבירה: "לא, לא דיברה אתי אף אחת." **חריש:** "תזכרי היטב, כי אני יודע שהגברת כן דיברה."

גבירה: "אני לא זוכרת בכל אופן." **חריש:** "למה ההתאפקות שלך שכולם מרגישים בה שאת כאילו אנוסה שלא לדבר, שלא לתאר מה עשו מדרך זה או אחר?"

גבירה: "מה שאני לא יודעת אני לא מספרת. אני לא אספר לך שקרים."

חריש: "את מתארת לעצמך שבת המשפט יושב כדי לשמוע שקרים?"

גבירה: "אתה חוזר על כל שאלה."

חריש: "את זה תניחי לי. אתם מקבלים חינוך בבית הספר?"

גבירה: "בטח."

חריש: "אז תקבלי ממני הערת חינוך. זה לא זיקך לך. לא יאה לדבר סתם לאדם כמו שאת מדבר אלי. אילו ישתב רק את וחמשת חברי הועדה, זה היה מקל עליך לדבר?"

גבירה: "לא."

חריש: "שמעת בבית־הספר שטוענים כי המנוחות לא הקשיבו לאזהרות המדריך?"

עד בן־דוד